مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، دوره ۲۹، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰: ۱۷۶-۱۶۹

● **مقاله مروری** کد مقاله: ۰۱۹

بعد از مطالعه این مقاله خوانندگان محترم قادر خواهند بود:

- تا به شرایط نویسندگی آگاه شوند
- مناقشات نویسندگی را درک کنند
- و به چگونگی حل مشکلات نویسندگی آگاه گردند

نویسندگی در مجلات علوم پزشکی

دکتر محسن رضائیان [۱]

۱- دانشیار گروه پزشکی اجتماعی، اپیدمیولوژیست، دانشکده پزشکی رفسنجان

* **نشانی نویسنده مسؤول:** رفسنجان، میدان انقلاب، دانشکده پزشکی، گروه پزشکی اجتماعی

تلفن: ۰۳۹۱ – ۵۲۳۴۰۰۳

فاکس: ۰۳۹۱ – ۵۲۲۵۲۰۹

نشانی الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk

چکیده

یکی از مهم‌ترین سؤالاتی که به هنگام نگارش و چاپ یک مقاله مطرح می‌گردد آن است که نویسنده یا نویسندگان این مقاله چه کسانی هستند؟ در این مقاله، سعی می‌گردد که با استناد به معتبرترین مدارک، به سؤال فوق پاسخ مناسب ارائه گردد.

در متن مقاله، ابتدا تعریفی از شرایط نویسندگی ارائه می‌گردد، سپس به مناقشه نویسندگی و راه‌های پیشگیری از آن اشاره خواهد شد. در انتها، موضوعات مهمی نظیر تعداد و ترتیب نام نویسندگان یک مقاله مورد بحث قرار می‌گیرد.

تشویق فرهنگ اخلاقی نویسندگی یکی از اساسی‌ترین راه‌های مقابله با مناقشه نویسندگی است. به علاوه، در صورت رخداد هرگونه اختلافی در اسامی نویسندگان یک مقاله، راه‌کارها و دستورالعمل‌های جامعی وجود دارند که می‌توانند راهگشای حل اختلاف پیش آمده باشند.

واژگان کلیدی: مقاله، مجلات پزشکی، نویسندگی، مناقشه نویسندگی

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۳/۲۰ تاریخ اصلاح نهایی: ۸۹/۵/۱۶ تاریخ پذیرش مقاله: ۸۹/۵/۳

Archive of SID

www.SID.ir

با رشد روزافزون پژوهش‌های علمی در عرصه سلامت، جامعه علمی شاهد رشد روزافزون نگارش، چاپ و انتشار مقالاتی می‌باشد که به بیان دستاوردهای این پژوهش‌ها می‌پردازند. تنها تا سال ۲۰۰۶ میلادی تخمین زده شده است که در سرتاسر جهان بیش از پنجاه میلیون مقاله علمی منتشر شده باشد [۱]. در واقع، نگارش مقاله آخرین گام در انجام یک مطالعه علمی می‌باشد [۲] که با هدف برقراری ارتباط با سایر پژوهشگران و تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های بهداشتی، درمانی و یا توانبخشی صورت می‌پذیرد [۳].

یک مقاله، ماحصل تلاش ماه‌ها و یا سال‌ها فعالیت پژوهشی محقق یا تیم تحقیقاتی بوده و حاصل دسترنج خستگی ناپذیر آن‌ها را در تاریخ علم ثبت و ضبط می‌کند. با این وجود، یکی از مهم‌ترین سؤالاتی که به هنگام نگارش، چاپ و انتشار یک مقاله مطرح می‌گردد آن است که نویسنده یا نویسندگان این مقاله چه کسانی هستند [۴]. این نکته از آن جهت حائز اهمیت فراوانی است که نویسنده(گان) یک مقاله نه تنها افتخار علمی مهمی را نصیب خود می‌نمایند، بلکه مسؤول یافته‌ها و اظهارنظرهای خود در مقاله نیز می‌باشند [۵]. یافته‌ها و اظهارنظرهایی که می‌تواند سلامت آحاد جامعه را در اقصی نقاط دنیا تحت تأثیر خود قرار دهد [۳].

از همین رو، موضوع نگارش مقاله همراه با موضوع نگارندگان مقاله از بحث‌های بسیار مهم در حوزه پژوهش‌های مرتبط با سلامت می‌باشد. به ویژه این که جهان، امروزه شاهد موارد غیر اخلاقی در امر نویسندگی مقالات علمی می‌باشد. این موارد غیر اخلاقی که عمدتاً به دو صورت حذف به ناحق نام یک نویسنده از اسامی نویسندگان یک مقاله و یا اضافه کردن به ناحق نام یک نفر به عنوان نویسنده یک مقاله از گوشه و کنار جهان گزارش می‌گردد، سبب شده است که موضوع نویسندگی در پاره‌ای از موارد جای خود را با موضوع مناقشه نویسندگی تعویض نماید [۴و۵].

از همین رو، بخشی از تلاش‌های بسیار مهم ارگان‌های مختلفی که در بررسی، چاپ و نشر علوم به ویژه علوم سلامت نقش مهمی دارند نظیر انجمن بین‌المللی سردبیران پزشکی (WAME) World Association of Medical Editors، کمیته اخلاق در انتشار Committee on Publication Ethics (COPE) و یا کمیته بین المللی سردبیران مجلات پزشکی International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) به موضوع نویسندگی و مناقشه نویسندگی اختصاص یافته است [۸-۶].

با توجه به رشد مجدد و روزافزون پژوهش های علمی در کشور ایران [۱۳-۹] که روزی مهد علوم مختلف و از جمله علوم سلامت بوده است و قبل از آن که موضوع نویسندگی در مجلات علمی کشور تبدیل به موضوع مناقشه نویسندگی گردد، ضروری است که پژوهشگران، اعضای هیأت تحریریه و به ویژه سردبیران مجلات علوم سلامت کشور [۱۴] از چنین مسائل مهمی به خوبی آگاه بوده و راه‌کارهای مناسبی را برای پیشگیری و یا رفع هرگونه شک و شبهه در مسأله نویسندگی یک مقاله، مورد نظر قرار دهند.

مقاله حاضر، در واقع با همین هدف به رشته تحریر درآمده است. در این مقاله، سعی می گردد که با استناد به معتبرترین مدارک، ابتدا تعریفی از شرایط نویسندگی ارائه شود. سپس به اختلافات مهمی که در امر نویسندگی رخ داده و از آن تحت عنوان مناقشه نویسندگی یاد می‌گردد اشاره شده و نشان داده شود که چگونه ممکن است نویسنده(گان) یک مقاله شرایط نویسندگی را به طور غیر اخلاقی دچار خدشه سازند.

در ادامه، به مواردی که می‌تواند از مناقشه نویسندگی پیشگیری نموده اشاره خواهد شد. در صورتی که نویسندگان یک مقاله نتوانسته باشند که از مناقشه نویسندگی پیشگیری نموده و پس از ارسال مقاله به یک مجله و یا حتی پس از چاپ یک مقاله دچار مشکل گردند، به چگونگی رسیدگی به این مشکل نیز مطابق با دستورالعمل‌های تدوین شده از سوی مراجع ذیصلاح اشاره خواهد گردید. در انتهای مقاله نیز به موضوعات مهمی نظیر تعداد و ترتیب نام نویسندگان یک مقاله پرداخته خواهد شد.

نویسنده و شرایط نویسندگی

تا کنون تعاریف گوناگونی از نویسنده واقعی (True author) یک مقاله به عمل آمده است [۱۵]. در ساده‌ترین این تعاریف، نویسنده یک مقاله فردی است که سهم اساسی در ایجاد بار علمی و معنوی (Intellectual) یک مقاله چاپ شده داشته باشد [۱۶]. با این وجود به نظر می‌رسد که تعریف ICMJE از نویسنده یک مقاله به شرح زیر تعریف کامل‌تر وجامع‌تری باشد:

نویسنده یک مقاله فردی است که سهم اساسی در شکل‌گیری، طراحی مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها و یا تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات داشته است. او باید در تهیه پیش‌نویس اولیه مقاله نقش داشته و یا این که این پیش‌نویس را از نظر بار علمی و معنوی آن مورد تجدید نظر قرار داده باشد. وی، همچنین باید نسخه نهایی مقاله را قبل از چاپ مطالعه و مورد تأیید خود قرار دهد [۶].

لازم به توجه است که در جهت تکمیل این تعریف، اعلام شده است که علاوه بر احراز تمامی شرایط فوق، نویسنده یک مقاله باید آمادگی پذیرش مسئولیت یافته‌های مطالعه خود را نیز داشته باشد [۱۷].

Archive of SID
www.SID.ir

از طرف دیگر و همزمان با تعریف نویسندگی، تلاش شده است تا مشخص گردد چه کسانی نمی‌توانند حائز شرایط نویسندگی باشند. مطابق با تعریف ICMJE اگر چنانچه یک نفر فقط در جمع‌آوری اطلاعات کمک نموده، یا در فراهم نمودن بودجه طرح تحقیقاتی شرکت داشته و یا فقط مسئولیت سرپرستی تیم تحقیقاتی را بر عهده داشته است، نمی‌تواند جز نویسندگان یک مقاله قلمداد گردد [۶]. همچنین، اگر فرد یا افرادی در طول مطالعه مورد مشورت قرار گرفته، یا برخی از مواد و وسایل مورد نیاز یک مطالعه را تامین نموده‌اند، نمی‌توانند جز نویسندگان مقاله حاصل از مطالعه محسوب گردند [۱۷].

خدشه‌دار کردن شرایط نویسندگی

تعاریف و شرایط نویسندگی که در قسمت پیشین به آن اشاره گردید، جملگی به منظور مشخص نمودن نویسنده واقعی یک مقاله مطرح گردیده‌اند. با این وجود، موقعیت‌هایی ممکن است پیش آید که نویسندگان در آن موقعیت‌ها و به دلایل مختلف تعاریف و یا شرایط نویسندگی را زیر پا بگذارند. در یکی از این موقعیت‌ها که عمدتاً با عنوان نویسندگی افتخاری (Honorary authorship) شناخته می‌شود، آنها اسم کسانی را جز نویسندگان می‌آورند که یا هیچ نقشی را در انجام پژوهش نداشته و یا نقش بسیار کوچکی را در این زمینه ایفا نموده‌اند. در موقعیتی کاملاً متضاد که با عنوان نویسندگی روح‌مانند (Ghost authorship) شناخته می‌شود، ممکن است که آنها اسم کسانی را از قلم بیاندازند که سهم عمده‌ای در انجام تحقیق و نوشتن مقاله بر عهده داشته‌اند [۱۸و۱۹].

بر خلاف توقع، شواهد نشان می‌دهند که این مشکلات به طور وسیع در مقالات منتشر شده در نشریات و پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر رخ می‌دهند. برای نمونه، مطالعه به عمل آمده بر روی مقالات مندرج در شش مجله معتبر پزشکی نشان می‌دهد که ۲۶٪ این مقالات از مشکل نویسندگی افتخاری و ۱۰٪ آن‌ها از مشکل نویسندگی روح‌مانند رنج می‌برند [۲۰]. همچنین، در مطالعه به عمل آمده بر روی مقالات مروری کتابخانه کوکران (Cochrane Library) مشخص گردیده است که ۳۹٪ این مقالات از مشکل نویسندگی افتخاری و ۹٪ آن‌ها از مشکل نویسندگی روح‌مانند و ۲٪ نیز از هر دو مشکل رنج می‌برند [۲۱].

با این وجود، توجه به این نکته ضروری است که مشکلات فوق بیشتر در مطالعات مربوط به کارآزمایی‌های بالینی داروهای جدید دیده می‌شود که توسط شرکت‌های بزرگ دارویی مورد حمایت مالی قرار می‌گیرند. در این قبیل مطالعات این امکان وجود دارد که یک شرکت بزرگ دارویی به طور مستقیم یا غیرمستقیم تیم تحقیقاتی را استخدام نموده تا طراحی، اجرا و نگارش نتایج یک کارآزمایی بالینی را بر عهده بگیرند. پس از پایان مطالعه و نگارش نتایج تحقیق در قالب یک مطالعه علمی، شرکت مذکور ممکن است به یک دانشمند شناخته شده و مشهور در حوزه تحقیقاتی مربوط هزینه‌ای پرداخت نماید تا نام وی به عنوان یکی از نویسندگان مقاله درج گردد [۲۲و۲۳].

در این صورت اعضا تیم تحقیقاتی که اصل کار را انجام داده‌اند، حکم نویسندگان روح‌مانند را کسب می‌نمایند. در عین حال، دانشمند مشهوری که نتیجه دسترنج آن تیم را به نام خود تمام می‌کند، حکم نویسنده افتخاری را به دست خواهد آورد. بدیهی است چنین اعمال غیر اخلاقی می‌تواند صدمات جبران ناپذیری به موجودیت علم وارد کرده و باید با آن به نحو صحیحی مقابله نمود. از همین رو، نحوه مقابله با این مشکلات موضوع قسمت بعدی مقاله می‌باشد.

مناقشه نویسندگی

هرگاه نویسندگان یک مقاله پیرامون اسامی نویسندگان آن مقاله با هم اختلاف نظر پیدا کنند، با موضوع مناقشه نویسندگی (Authorship dispute) روبرو می‌شویم. همانطور که در مقدمه نیز ذکر گردید، این مساله از مشکلات مهم و شایع مجلات علوم پزشکی دنیا می‌باشد که شیوه برخورد با آن حائز اهمیت فراوانی می‌باشد [۴و۵].

یکی از راه‌های بسیار مهمی که می‌تواند از موضوع مناقشه نویسندگی پیشگیری نماید آن است که مجلات در دستوالعمل نویسندگان خود از آن‌ها بخواهند که در بیانیه‌ای به دقت نقش و میزان فعالیت هر یک از نویسندگان را در امر پژوهش و نگارش مقاله مشخص نمایند [۲۴].

برای مثال ممکن است این بیانیه به شکل زیر تدوین گردد [۲۵]: "نویسندگان الف، ب و ج مطالعه را طراحی و اجرا نمودند که این مراحل شامل جمع‌آوری اطلاعات از نمونه‌های تحت بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز می‌گردد. نویسنده الف متن اولیه مقاله را تهیه نموده که این متن توسط نویسنده ب و ج مورد بازخوانی و تجدید نظر قرار گرفته و مطالب اضافه شده توسط آن‌ها به بار علمی مقاله افزوده است. تمامی نویسندگان متن نهایی مقاله را مطالعه و مورد تأیید خود قرار داده‌اند".

همچنین، مجلات باید در دستورالعمل خود از تمامی نویسندگان یک مقاله درخواست نمایند که بیانیه فوق را همراه با بیانیه دیگری که اعلام می‌دارد نام تمامی افرادی که حائز شرایط نویسندگی بوده در زمره نام نویسندگان مقاله آورده شده و نام هیچ فرد واجد شرایطی از قلم نیفتاده است را نیز امضاء نمایند [۶و۲۵].

Archive of SID

www.SID.ir

با این وجود، نویسندگان خود می‌بایست قبل از ارسال مقاله و یا حتی قبل از نگارش مقاله و در زمانی که موضوع پژوهش مورد تصویب قرار می‌گیرد، طرح مشخصی را برای نگارش اسامی نویسندگان مقاله داشته باشند. چرا که پیشگیری از یک مشکل راحت‌تر از حل کردن آن پس از رخداد می‌باشد. از همین رو، در قسمت بعدی مقاله به راه‌کارهایی اشاره خواهیم نمود که در صورت استفاده، می‌توانند تا حد بسیار زیادی از مشکلات مربوط به مناقشه نویسندگی پیشگیری نمایند.

پیشگیری از مناقشه نویسندگی قبل از ارسال مقاله

شواهد موجود نشان می‌دهند که با در نظر گرفتن سه اصل عمده زیر، پژوهشگران می‌توانند تا اندازه بسیار زیادی از مشکلات مربوط به مناقشه نویسندگی، پیشگیری نمایند [۴و۵]:

اصل اول: تشویق اخلاق نویسندگی

تشویق کردن فرهنگ اخلاق نویسندگی یکی از اساسی‌ترین راه‌کارها برای پیشگیری از موضوع مناقشه نویسندگی است. بنابراین، آموزش صحیح به نویسندگان و تشویق آن‌ها به رعایت فرهنگ صحیح اخلاق نویسندگی از اهمیتی حیاتی برخوردار می‌باشد.

اصل دوم: طرح موضوع نویسندگی به هنگام تهیه طرح پژوهشی

توصیه می‌گردد که پژوهشگران از همان ابتدا که طرح تحقیقاتی خود را تهیه می‌نمایند و در جلسات رودررو تصمیم بگیرند تا چه کسانی در زمره نویسندگان نتایج حاصل از این طرح قلمداد خواهند گردید. تهیه، تنظیم و امضا صورت‌جلسه‌ای در این خصوص بسیار ضروری است.

اصل سوم: طرح موضوع نویسندگی قبل از نوشتن مقاله

اگر چنانچه به هنگام تدوین طرح تحقیقاتی، تصمیمی پیرامون اسامی نویسندگان مقاله حاصل از پژوهش اتخاذ نشده است، باید هر چه زودتر و قبل از شروع به نوشتن مقاله، این نکته به سرانجام رسد. بنابراین، توصیه می‌گردد که در یک جلسه مشترک مسأله نویسندگی مطرح و سهم هر یک از افراد در نگارش مقاله مشخص و ترتیب نام نویسندگان نیز معین گردد. برای این جلسه نیز بهتر است صورت جلسه‌ای تنظیم و به امضاء تمامی شرکت‌کنندگان در جلسه برسد.

چگونگی حل و فصل مناقشه نویسندگی پس از ارائه مقاله به مجله

در صورتی که مسأله نویسندگی در مراحل اولیه تهیه طرح پژوهشی و یا پیش از نوشتن مقاله مورد حل و فصل واقع نگردد، ممکن است به هنگام تقدیم مقاله به مجله، یا در مراحل داوری، یا در مراحل چاپ و یا حتی بعد از چاپ مقاله نیز موضوع مناقشه نویسندگی مطرح گردد.

گاهی اوقات ممکن است که این مناقشه به منظور تعیین مقدار کاری باشد که یک نفر برای تهیه مقاله انجام داده است. این قبیل مناقشه‌ها در قالب این سئوال مطرح می‌گردد: "که آیا فعالیت‌های یک نفر به اندازه کافی بزرگ و اساسی بوده است که بتوان نام وی را در زمره نویسندگان یک مقاله جای داد؟" برای پاسخ به این سؤال و رفع این مناقشه، تعریف نویسنده که در سطور پیشین به آن اشاره گردید می‌تواند کاملاً کمک کننده باشد. اگر فردی دارای تمامی شرایط نویسندگی باشد، قاعدتاً بایستی نام وی در زمره نویسندگان یک مقاله آورده شود، در غیر این صورت شاید بتوان به شکل دیگری از زحمات چنین فردی قدردانی نمود [۴].

با این وجود، گاهی اوقات ممکن است که مسأله مناقشه نویسندگی از تفسیر میزان فعالیت‌های یک فرد فراتر رفته و تبدیل به یک عمل خلاف (Misconduct) گردد. در چنین مواردی، همان‌طور که ذکر گردید یا نام یک نفر که واجد شرایط نویسندگی می‌باشد از زمره نویسندگان حذف می‌گردد و یا نام یک نفر که واجد شرایط نویسندگی نیست به جمع نویسندگان اضافه می‌گردد. در صورت رخداد چنین حادثه‌ای به ویژه در زمانی که مقاله در حال بررسی، چاپ و یا پس از چاپ می‌باشد بایستی که موضوع به اطلاع سر دبیر مجله رسانیده شود [۴].

معمولاً یکی از اعضاء تیم نویسندگی ممکن است قبل یا بعد از چاپ مقاله پی به این عمل خلاف ببرد. همچنین، این امکان وجود دارد که پس از چاپ مقاله، فردی که نام وی بایستی در زمره نویسندگان قلمداد می‌گردیده اما نگردیده است، متوجه این عمل خلاف گردد. در هر صورت، فرد پی برنده به عمل خلاف باید فارغ از هر گونه واکنش احساسی و با خونسردی کامل، سردبیر مجله را در جریان امر قرار دهد [۴].

سر دبیران مجلات می‌توانند بر اساس دستورالعمل‌های کمیته اخلاق در انتشار (COPE) به هر یک از درخواست‌ها و یا شکایات مربوط به مسأله مناقشه نویسندگی رسیدگی نمایند. این دستورالعمل‌ها که در قالب روندنما (Flowchart) تهیه و در اختیار علاقمندان قرار گرفته است، چگونگی رسیدگی به درخواست‌های تغییر در اسامی

Archive of SID
www.SID.ir

نویسندگان در مراحل مختلف بررسی یک مقاله را مورد توجه قرار می‌دهند [۲۶].
لازم به توضیح است که این روندنماها توسط انتشارات معتبر نیز در سرتاسر دنیا و با موفقیت مورد استفاده قرار گرفته است (۲۵). از همین رو و در قسمت بعدی مقاله، شیوه برخورد با سه مورد از مهمترین موارد درخواست در تغییر اسامی نویسندگان بر اساس دستورالعمل‌هایی که در روندنماهای فوق آمده است را مورد بررسی قرار می‌دهیم [۲۶]:

مورد اول: نویسنده مسؤول مقاله قبل از چاپ مقاله درخواست اضافه نمودن اسم یک نفر به اسامی نویسندگان را نموده است.
اگر چنانچه نویسنده مسؤول، قبل از چاپ مقاله درخواست اضافه کردن اسم یک نفر به اسامی نویسندگان را دارد، بر اساس دستورالمعل [۲۶]، سردبیر ابتدا باید دلایل اضافه کردن نام فرد جدید را جویا شود. در صورتی که دلیل نویسنده مسؤول قانع کننده باشد و در مرحله بعد، سردبیر باید بررسی نماید که آیا تمامی نویسندگان مقاله با اضافه کردن نام فرد جدید موافق هستند؟ در صورتی که تمام نویسندگان با این امر موافق باشند، نویسنده جدید باید فرم تعهد مجله را امضا نموده و ضمن آن که تغییرات لازم در اسامی افراد داده می‌شود، مراحل داوری یا چاپ مقاله ادامه پیدا می‌کند.
اما اگر برخی از نویسندگان با اضافه کردن نام فرد جدید مخالف باشند، سردبیر باید مراحل بررسی مقاله و یا چاپ مقاله را تا زمان رفع مشکل و موافقت تمامی نویسندگان با تغییر یا عدم تغییر در اسامی نویسندگان به تعویق بیندازد. در صورت لزوم، وی می‌تواند از طریق محل کار نویسندگان اقدام به حل مشکل نویسندگی نماید.
با این وجود، در این مرحله سردبیران باید به این نکته مهم توجه کنند که اگر داوران درخواست تغییرات اساسی در متن مقاله را نموده باشند، اضافه کردن نام یک نویسنده جدید ممکن است که عمل قابل قبولی تلقی گردد.

مورد دوم: نویسنده مسؤول مقاله قبل از چاپ مقاله درخواست حذف نمودن اسم یک نفر از نویسندگان را نموده است.
اگر نویسنده مسؤول، قبل از چاپ مقاله درخواست حذف نمودن اسم یک نفر از نویسندگان را نموده است، بر اساس دستورالمعل [۲۶]، سردبیر باید دلایل حذف کردن نام نویسنده مورد نظر را جویا شود. در صورتی که دلیل نویسنده مسؤول قانع‌کننده باشد، سردبیر باید بررسی نماید که آیا تمامی نویسندگان با حذف کردن نام نویسنده مورد نظر موافقت دارند؟ در این مرحله، به خصوص نظر نویسنده مورد نظر پیرامون حذف نام وی، از اهمیت شایان توجهی برخوردار است. اما در عین حال لازم است که همه افراد، موافقت کتبی خود را اعلام کنند. در صورتی که تمام نویسندگان با این امر موافق باشند، تغییرات لازم در اسامی افراد داده شده و مراحل داوری یا چاپ مقاله ادامه پیدا می‌کند.
اما اگر برخی از نویسندگان با حذف نام نویسنده مورد نظر مخالف باشند، سردبیر باید مراحل بررسی مقاله و یا چاپ مقاله را تا زمان رفع مشکل و موافقت تمامی نویسندگان با تغییر یا عدم تغییر در اسامی به تعویق بیندازد. در صورت لزوم، نویسندگان می‌توانند موضوع را در میان خود و یا با هماهنگی مسئولین محل کار خود، مورد حل و فصل قرار دهند.

مورد سوم: درخواست اضافه نمودن اسم یک نفر به اسامی نویسندگان یک مقاله پس از چاپ آن
گاهی اوقات نیز ممکن است نویسنده مسؤول یا فردی دیگر، پس از چاپ مقاله درخواست اضافه کردن اسم یک نفر به اسامی نویسندگان را داشته باشد. در این مرحله بر اساس دستورالمعل [۲۶]، بایستی از نویسنده مسؤول مقاله پرسیده شود که چرا نام فرد مورد نظر از ابتدا در صورت اسامی نویسندگان وجود نداشته است. این نکته بایستی به نویسنده مسؤول مقاله یادآوری گردد که وی فرم تعهد مقاله را امضا نموده و در آن متعهد شده است که اسامی نویسندگان به صورت کامل گزارش شده و نام هیچ نویسنده‌ای از قلم نیفتاده است.
در صورتی که دلیل نویسنده مسؤول قانع‌کننده باشد، سردبیر باید بررسی نماید که آیا تمامی نویسندگان با اضافه کردن نام فرد جدید موافقند؟ در صورتی که تمام نویسندگان با این امر موافق باشند، سردبیر می‌تواند تصحیح نامه اسامی را چاپ کند. اما در صورتی که برخی از نویسندگان مخالف باشند، سردبیر باید به اطلاع تمامی نویسندگان برساند که تا حصول موافقت نهایی از طرف تمامی نویسندگان، هیچ تصحیح نامه‌ای چاپ نخواهد شد. وی می‌تواند به نویسندگان کمک نماید که بر اساس دستورالعمل‌های موجود مشکلات خود را حل کنند، اما هرگز نباید شخصاً درگیر این گونه مسائل گردد.
پس از طی این مراحل و در صورتی که هنوز برخی از نویسندگان مخالف باشند، سردبیر می‌تواند مشکل را به مسؤولین محل کار نویسندگان ارجاع داده و از آنها بخواهد مشکل را حل نمایند. در این صورت، تصحیح نامه اسامی زمانی چاپ خواهد شد که مسؤولین محل کار نویسندگان، موضوع را تأیید نمایند.

تعداد و ترتیب صورت اسامی نویسندگان

Archive of SID

www.SID.ir

به هنگام تنظیم صورت اسامی نویسندگان یک مقاله، بایستی نکات مهمی نیز در خصوص انتخاب تعداد و ترتیب صورت اسامی نویسندگان آن مورد توجه قرار گیرد. قانون مشخصی در مورد تعداد نویسندگان وجود ندارد [۴]. اما قانون اخلاقی که نویسندگان یک مقاله بایستی رعایت کنند این است که اسامی تمامی افراد واجد شرایط نویسندگی بایستی در زمره نویسندگان یک مقاله آورده شده و نام هیچکس از این افراد حذف نگردد. همچنین، نباید نام افرادی که حائز شرایط نویسندگی نیستند در زمره نویسندگان یک مقاله آورده شود.

در مورد ترتیب نام نویسندگان نیز قانون مشخصی وجود ندارد [۲۷]. نکته مهم این است که نویسنده اول معمولاً به عنوان نویسنده اصلی قمداد می‌گردد. بنابراین، همواره بر سر دست یافتن به این مقام در بین نویسندگان یک مقاله رقابت وجود دارد. از آن جایی که به هنگام ارجاع به یک مقاله، نام نویسنده اول آن لحاظ می گردد، از همین رو رقابت بر سر دست یافتن به این مقام قابل توجیه می‌باشد [۴].

گاهی اوقات، اما نه همیشه، نویسنده آخر نیز ممکن است دارای اهمیت خاص خود باشد. این نکته از آن جهت رخ می دهد که در برخی از تیم‌های تحقیقاتی، مقام نویسنده آخر به با تجربه‌ترین فرد تیم واگذار می‌شود که دیگران از دانش و راهنمایی‌های او برخوردار بوده‌اند [۴و۲۷]. در مطالعاتی که در محیط آزمایشگاه صورت می‌پذیرد نیز معمولاً این اعتقاد وجود دارد فردی که آزمایشات را انجام می‌دهد به عنوان نویسنده اول و مسئول آزمایشگاه به عنوان نویسنده آخر قلمداد می‌گردند [۲۸]. البته، این نکته به عنوان یک قاعده تلقی نمی‌شود و بلکه گاهی اوقات این شک و شبهه وجود دارد که آیا نویسنده آخر، یک نویسنده افتخاری است؟ [۴].

در مورد جایگاه سایر نویسندگان بایستی قبل از نوشتن مقاله توافقی مابین تیم نویسندگی حاصل گردد [۶]. گاهی اوقات، ممکن است تیم نویسندگی تصمیم بگیرد که اسامی را بر اساس حروف الفبا تنظیم نماید. در این صورت ارائه یادداشتی مبنی بر این که تمامی افراد، سهم یکسانی را در نوشتن متن مقاله بر عهده داشته‌اند ضروی است [۴].

نویسنده رابط

نویسنده رابط (Corresponding author) نویسنده‌ای است که نظرات داوران یا متن نهایی مقاله برای تایید را دریافت می‌نماید. این نویسنده کسی است که آدرس وی برای انجام مکاتبه و یا دریافت نسخه‌ای از مقاله، در متن مقاله چاپ می‌گردد و اگر چه بیشتر نقش اجرایی دارد اما ممکن است که در برخی موارد حکم سرپرستی تیم نویسندگی را نیز بر عهده داشته باشد. بنابراین، نویسندگان یک مقاله بایستی تصمیم بگیرند که چه کسی از اعضا تیم را به عنوان نویسنده رابط انتخاب نمایند. توصیه می‌گردد فردی برای انجام این کار انتخاب شود که آدرس وی برای مدت طولانی ثابت خواهد ماند [۴].

چگونگی ذکر اسامی سایر همکاران در بخش تقدیر و تشکر

همانطور که در سطور پیشین به آن اشاره گردید، در صورتی که فرد یا افرادی در انجام پژوهش و یا نوشتن مقاله کمکی به نویسنده(گان) نموده باشند، اما نوع و مقدار این کمک در حدی نباشد که بتوان نام آن‌ها را در زمره نویسندگان آورد، نویسند گان مقاله بایستی در قسمت تقدیر و تشکر که در پایان مقاله و قبل از منابع می‌آید، از این افراد با ذکر نوع کمکی که نموده‌اند، قدردانی نمایند [۶و۱۷].

با این وجود، نویسندگان یک مقاله باید به این نکته مهم نیز توجه نمایند که بر اساس دستورالعمل ICMJE تمامی افرادی که به این طریق مورد قدردانی قرار می‌گیرند، بایستی از این موضوع اطلاع داشته و موافقت خود را با انجام این عمل اعلام کرده باشند [۶].

نتیجه گیری

صورت اسامی نویسندگان یک مقاله علمی، همپای مطالب مندرج در آن مقاله از اهمیت شایان توجهی برخوردار می‌باشد. همانطور که نویسندگان مقالات علمی باید نهایت تلاش خود را به عمل می‌آورند که در کمال صداقت و امانت، یافته‌های مطالعه خود را گزارش نمایند [۲۹و۳۰]، باید در در کمال صداقت و امانت نیز، صورت اسامی نویسندگان مقاله خود را نیز گزارش نمایند.

تشویق فرهنگ اخلاقی نویسندگی یکی از اساسی‌ترین راه‌های جامه عمل پوشاندن به درج صحیح نام نویسندگان یک مقاله می‌باشد. به علاوه، در صورت رخداد هرگونه اختلافی در شیوه درج نام نویسندگان یک مقاله، راه‌کارها و دستورالعمل‌های جامع و از پیش تدوین شده‌ایی وجود دارند که می‌توانند راهگشای حل اختلافات پیش آمده باشند. با توجه به رشد روزافزون پژوهش‌های علمی در کشور ما، ضروری است که پژوهشگران، سردبیران و اعضای هیئت تحریریه مجلات داخلی با این دستورالعمل‌ها آشنایی لازم را کسب نمایند.

Archive of SID
www.SID.ir

مراجع

1- Linkov F, Lovalekar M, Laporte R. Scientific Journals are "faith based": is there science behind peer review? J R Soc Med. 2006; 99(12): 596-598.

2- Rezaeian M. How to successfully leave behind the peer review process? J Rafsanjan Univ Med Sci. 2008; 7(1): 1-4. [Article in Persian]

3- Smith R. The trouble with medical journals. J R Soc Med, 2006; 99: 115–119.

4- Albert T. Wager E. How to handle authorship disputes: a guide for new researchers. The COPE Report 2003.

5- Rezaeian M. How to Prevent Authorship Dispute. J Rafsanjan Univ Med Sci. 2008; 8(2): 75-78. [Article in Persian]

6- International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirements of manuscripts submitted to biomedical journal: writing and editing of biomedical publications. Updated February 2006. Available from URL: http://www.paperpub.com.cn/admin/upload/file/20089 3115140281.pdf. [Cited 2010 Apr 18]

7- Committee on Publication Ethics (COPE). Guidelines on good publication practice. The COPE Report 2003. Available from URL: http://publicationethics.org/static/2003/2003pdf15.pdf. [Cited 2010 Apr 18]

8- World Association of Medical Editors. Ghost writing initiated by commercial companies. 2005. Available from URL: http://www.wame.org/wamestmt.htm#ghost [Cited 2010 Apr 18]

9- Koenig R. Iran’s scientists cautiously reach out to the world. Science, 2000; 290: 1453.1640.

10- Malek Zadeh R, Mokri A, Azarmina P: Medical science and research in Iran. Arch Iran Med 2001, 4:27-39.

11- Habibi G, Rashidi A, Feldman MD. Emerging concerns about Iran’s scientific and medical future. Lancet 2006; 368: 985.

12- Samadikuchaksaraei A, Mousavizadeh K. High-tech biomedical research: lessons from Iran's experience. BioMedical Engineering OnLine 2008; 17: 1-6.

13- Azizi F. Medical education in the Islamic Republic of Iran: Three decades of success. Iranian J Public Health. Suppl. 1. 2009; 38: 19-26.

14- Rezaeian M. The role of editor-in-chief in the management of the scientific journals. J Rafsanjan Univ Med Sci. 2010; 9(1): 1-2. [Article in Persian]

15- Benos, DJ. Fabres J, Farm J, Gutierrez JP, Hennessy K, Kosek D, et al. Ethics and scientific Publication. Adv Physiol Edvc. 2005; 29: 59-74.

16- Davidoff F, DeAngelis CD, Drazen JM, et al. Sponsorship, authorship, and accountability. N Engl J Med. 345: 825–827, 2001.

17- National Institues of Health Committee on Scientific Conduct and Ethics. Guidelines for the Conduct of Research in the Intramural Research Programs at NIH). Available from URL: http://www.nih.gov/science/irnews.htm. [Cited 2010 Apr 18]

18- Shapiro DW, Wenger NS, Shapiro MF. The contributions of authors of multiauthored biomedical research papers. JAMA. 1994; 271: 438-442.

19- Bhopal R, Rankin J, McColl E, et al. The vexed question of authorship: views of researchers in a British medical faculty. BMJ. 1997; 314: 1009-1112.

Archive of SID

www.SID.ir

20- Flanagin A, Carey LA, Fontanarosa PB, et al. Prevalence of articles with honorary authors and ghost authors in peer-reviewed medical journals. JAMA. 1998; 280: 222-224.

21- Mowatt G, Shirran L, Grimshaw JM, et al. Prevalence of honorary and ghost authorship in Cochrane Reviews. JAMA 2002; 287: 2769–71.

22- Fugh-Berman A, Dodgson S. Ethical considerations of publi¬cation planning in the pharmaceutical industry. Open Med. 2008; 2(4):e33-36.

23- The PLoS Medicine Editors. Ghostwriting: The dirty little se¬cret of medical publishing that just got bigger. PLoS Med. 2009; 6(9):e1000156.

24- Murray S, Brophy J, Palepu A. Open Medicine's ghost and guest authorship policy. Open Med. 2010; 4(1): 1–2.

25- Graf C, Wager E, Bowman A, et al. Best Practice Guidelines on Publication Ethics: a Publisher's Perspective. Int J Clin Pract. 2007; 61(Suppl. 152): 1–26.

26- Committee on Publication Ethics (COPE). Flowcharts. Available from URL: http://publicationethics.org/files/u2/All_flowcharts.pdf. [Cited 2010 Apr 18]

27- Claxton LD. Scientific authorship Part 2. History, recurring issues, practices, and guidelines. Mutation Res. 2005; 589: 31–45.

28- K. Barker, At the Helm: A Laboratory Navigator, Cold Spring Harbor Laboratory Press, Cold Spring Harbor, New York, 2002.

29- Smith ER. Plagiarism, self-plagiarism and duplicate publication. Can J Cardiol 2007; 23(2): 146-7.

30- Rezaeian M. Publication Ethics. J Rafsanjan Univ Med Sci, 2009; 8(4): 251-252. [Article in Persian]

Archive of SID

www.SID.ir